

Prednáška o klamstvách na internete

Mysli kriticky a spoznaj pravdu!

Bc. Branislav Líška

liska36@stud.uniza.sk

brano_lisak

Projekt KEGA 031ŽU-4/2022

Prezentácia vznikla v rámci riešenia študentského projektu UNIZA č. 22667/2022: Webová aplikácia na vzdelávanie v oblasti falošných správ a dezinformácií

ŽILinská UNIVERZITA V ŽILINE
Fakulta bezpečnostného
inžinierstva

História šírenia nepravdivých informácií

1144

- Prvý známy prípad krvnej žaloby (v ang. blood libel) – Židia vraždia kresťanské deti a ich krv používajú na náboženské rituály
- Vražda chlapca Williama z Norwichu – šírenie konšpirácií, že za jeho smrťou sú Židia
- Rytier sir Simon zavraždil Žida, ktorému dlžil peniaze – obhajoval sa tým, že zavraždený Žid bol údajne zosnovateľom vraždy Williama z Norwichu
- Thomas z Monmouthu: *Život a vášeň Williama z Norwichu* – plnohodnotná konšpiračná teória o smrti chlapca

1475

- Františkánsky kazateľ Bernardino da Feltre vo svojich kázňach pripisoval zmiznutie Šimona z Tridentu židovskej komunite, ktorá ho mala zavraždiť a vypiť jeho krv
- Jeho tvrdenia podporil tridentský biskup Johannes IV. Hinderbach – začalo zatýkanie, mučenie a vraždenie židovskej komunity
- Vylepšenie kníhtlače Gutenbergom a jej neskoršie rozšírenie umožnilo rýchlejšie šírenie nepravdivých informácií

1. apríl 1957

- Relácia Panorama na BBC News o úrode špagiet v južnom Švajčiarsku

Čo znamená kriticky myslieť?

= pochopenie a posúdenie informácie na základe najširších súvislostí

- Nepodliehanie prvému dojmu pri akejkoľvek tvrdení, argumente, informácii, článku...
- Nazerať na veci z rôznych uhlov pohľadu
- Vyhnutie sa predsudkom a už stanoveným názorom a postojom
- Vytváranie vlastných názorov
- Pokladanie si otázok
- **Pripustiť, že sa môžem mýliť!**

Nekriticky
mysliaci človek

Kriticky
mysliaci človek

Človek kriticky myslíaci
o tom, či dostatočne a
správne kriticky myslí

Základné pojmy

Falošné správy

Dezinformácia vs. Misinformácia

Hoax

Konšpiračná teória

Falošné správy

= fake news (z ang.)

- Nepravdivý príbeh alebo článok, ktorý napodobňuje formát spravodajstva, šíriaci sa na internete alebo pomocou iných médií, zvyčajne vytvorený na ovplyvnenie politických názorov, alebo ako žart

ZEM A VEK

6 h · 🌐

Hollywood Walk of Fame , teda Chodník slávy je položený na Hollywood Boulevard a Vine Street v Hollywoode. Sú tam mená osobností a zaujímavé je, že mená sú vpísané do päťcípnej hviezdy, ktorá zdobila niekedy ZSSR. V nedeľu tam pribudla nová hviezda s menom Vladimíra Putina, v deň jeho 66 narodenín. Päťcípnu hviezdu má aj Donald Trump, ktorú však tohto roku v lete krompáčom rozbil jeden mladík. Lakonická poznámka – aj Hollywood sa mení...

ZEMAVEK.SK

Putin na Chodníku slávy v Hollywoode - ZEM & VEK

Hollywood Walk of Fame , teda Chodník slávy je položený na Hollywo...

33

3 komentárov 8-krát zdieľané

Dezinformácia

- Úmyselné šírenie akejkoľvek nepravdivej, mylnej alebo zavádzajúcej informácie, ktorej účelom je klamať, zavádzať a zmiasť

HLAVNÉ SPRÁVY
KONZERVATÍVNY DENNÍK

EUROREŠPEKT

Misinformácia

- Nechcené a neúmyselné šírenie akejkoľvek nepravdivej, mylnej alebo zavádzajúcej informácie od profesionálnych spravodajských médií

aktuality.sk

DENNÍK

SME

Hoax

- Z angl. podvod, žart; virálne rozšírená poplašná správa, nezakladá sa na realite
- Zväčša má tri typické znaky: naliehavosť, odkaz na iluzórnu autoritu (policajný zdroj, neexistujúce vedecké výsledky) a žiadosť o šírenie ďalej
- Častým zámerom je vyvolanie obáv či strachu

Konšpiračná teória

= teória o konšpirácii

- Presvedčenie, že udalosť alebo situácia je výsledkom „tajného“ sprisahania určitej skupiny ľudí za účelom ovplyvniť daným konaním širšie okolie (získať výhodu, niekoho oblafnúť, zmeniť kurz histórie)

To, že je človek paranoidný, ešte neznamená, že po ňom nejdú. Len to, že po ňom *pravdepodobne* nejdú...ale stále to môže byť pravda.

**Before you mess with me,
consider, that I might be
a member of this organization**

**I'm probably not, but is it really
WORTH THE RISK?**

Prečo vznikajú falošné správy, dezinformácie, hoaxy?

- Politické príčiny

- Tiež ich nazývame propaganda, pretože ich zámerom je ovplyvniť verejnú mienku smerom k rôznym konkrétnym problémom
- Vyvolávajú vo verejnosti pocity nedôvery a zmätku, ktoré informácie sú pravdivé a týmto spôsobom vyvolávajú znižovanie dôvery v štátne inštitúcie, či relevantné spravodajské médiá

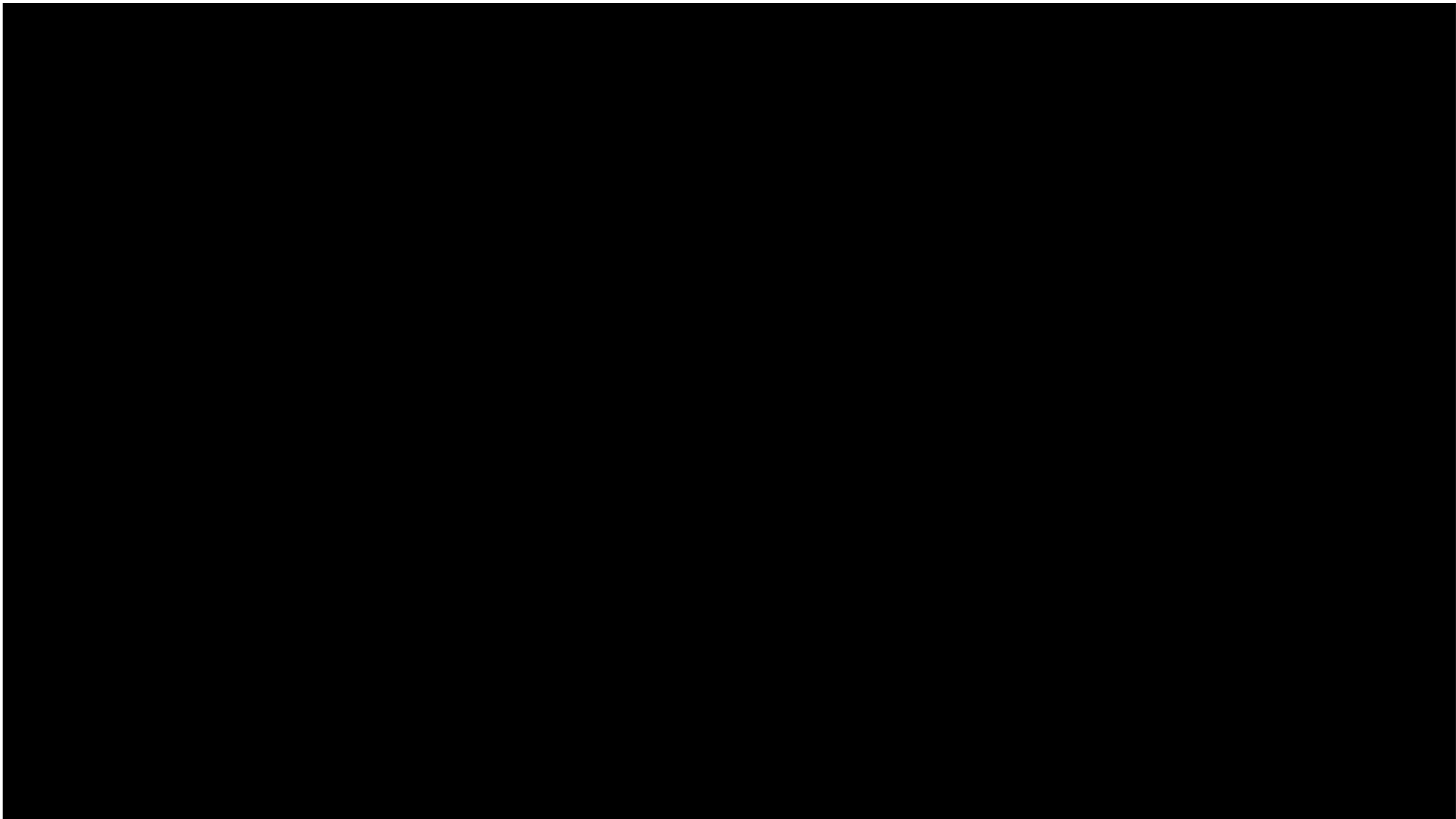
- Finančné príčiny

- Nepravdivý obsah vzbudzuje väčšiu pozornosť ako pravdivý
- Zámerom ich tvorcov je zarobiť na reklame prostredníctvom návštevnosti ich webových stránok

- Sociálne príčiny

- Cieľom tvorcov je zvýšiť svoje postavenie spoločnosti upútaním jej pozornosti, prípadne začlenenie sa do určitej internetovej komunity
- Druhým dôvodom môže byť získanie určitej slávy na internete, prípadne používateľ šíri informácie len zo zábavy

Ako nepravdivú informáciu odhaliť?
FANTOMAS ti môže poradiť!

Zvolsi.info

FANTOMAS je pomôcka na overovanie informácií z internetu
vytvorená občianskym združením Zvol si info

STOP DEZINFO

FANTOMAS

Fakty a zdroje

Obsahuje informácia relevantný a spoľahlivý zdroj? Podporuje uvedený zdroj dané tvrdenie? Je zdrojom informácie kamarátskej sesternice suseda? Je zdroj informácie prísne tajný? Autor upozorňuje, že sa informáciu dočítaš iba na tomto webe? Mal/a by si spozornieť!

Autor

Kto je autorom informácie? Je podpísaný? Ako autor je uvedená len redakcia? Je autor skutočná osoba? Ide o relevantnú a spoľahlivú autoritu v danej oblasti? Zváž, či danej informácii môžeš veriť!

Nálepkovanie a zvalovanie viny

„Liberálny fašista“, „nácek“, „slniečkár“, „kaviarenský povaľáč“ - to sú príklady nálepiek v rôznych článkoch, či diskusiách na internete. Pokiaľ autor používa podobné prívlastky, aby vyvolal odpor voči určitej skupine ľudí, tak radšej hľadaj informácie u iných relevantných a objektívnych autorov!

Titulok

Množstvo výkričníkov, VEĽKÉ PÍSMENÁ, výrazy ako „škandalózne odhalenie“, „tomu neuveríte“, alebo obsahuje vyjadrenie, ktoré vzbudzuje odpor, hnev alebo strach? Zodpovedá nadpis článku jeho obsahu? Nečítaj len nadpisy článkov a nestah sa šíriteľom dezinformácie!

Obrazová manipulácia

Nie je to photoshop? Je obrázok použitý v správnom kontexte? Nie je to deepfake video? Nejde o výtvar umelej inteligencie? Buď ostražitý, over si obrázky pomocou vyhľadávача Google Images, všimaj si nedokonalosti, deformácie a nezrovnalosti!

Mozog

Vždy budeš skôr súhlasiť s takým článkom, ktorý len potvrdzuje to, čo si si už predtým myslel. Náš mozog hľadá skratky a snaží sa nájsť jednoduché súvislosti aj tam, kde nie sú. Pamätaj na to!

Argumentácia

Má argument logiku? Je založený na faktoch a spoľahlivých zdrojoch, alebo emóciách? Je objektívny alebo vyjadruje len názor? Tvrdenie „to hovoria všetci“ alebo „je to môj názor“ NIE JE argument!

Strach, nádej a emócie

Relevantné, seriózne a spoľahlivé spravodajstvo má informovať a popisovať fakty bez umelého vyvolávania emócií u čitateľa. Nezabudni, že emócie zabrahujú rozmyšľaniu a môžu skresliť zdravý úsudok!

Fakty a zdroje

- Obsahuje informácia relevantný a spoľahlivý zdroj? Podporuje uvedený zdroj dané tvrdenie? Je zdrojom informácie kamarátkinej sesternice suseda? Je zdroj informácie prísne tajný? Autor upozorňuje, že sa informáciu dočítaš iba na tomto webe? Mal/a by si spozornieť!

aktuality.sk

Unikli nové dokumenty o schránkových firmách. Je v nich Trumpov minister aj britská kr...

Dokumenty napríklad odhaľujú, že americký minister hospodárstva Wilbur Ross vlastní cez komplikovanú sieť schránkových firiem podiel v spoločnosti, ktorá zarobila skoro 70 miliónov dolárov od ruskej firmy, ktorú **spoluvlastní** zať ruského prezidenta Vladimíra Putina.

odkaz

REUTERS®

World Business Markets Sustainability Legal Breakingviews Technology

Putin's son-in-law boosted by \$1.75 billion Russian state loan

By Andrey Kuzmin, Kira Zavyalova and Stephen Grey

December 30, 2015 1:17 PM GMT+1 · Updated 8 years ago

Aa

Kirill Shamalov, Deputy Chairman of the management board of SIBUR company, speaks during an interview in Moscow, Russia, July 29, 2015. REUTERS/Kommersant Photo/Dmitry Dukhanin [Purchase Licensing Rights](#)

Autor

- Kto je autorom informácie? Je podpísaný? Ako autor je uvedená len redakcia? Je autor skutočná osoba? Ide o relevantnú a spoľahlivú autoritu v danej oblasti? Zváž, či danej informácii môžeš veriť!

Nálepkovanie a zvaľovanie viny

- „Liberálny fašista”, „nácek”, „slniečkár”, „kaviarenský poval'ač” - to sú príklady nálepiek v rôznych článkoch, či diskusiách na internete. Pokiaľ autor používa podobné prívlastky, aby vyvolal odpor voči určitej skupine ľudí, tak radšej hľadaj informácie u iných relevantných a objektívnych autorov!

Európsky kontinent podľa kancelára Scholza nezažíva obdobie mieru, nemecký führer preto vyzval ešte viac zvýšiť výrobu zbraní v Európe

Nemecko je v súčasnosti druhým najväčším dodávateľom zbraní pre

Titulok

- Množstvo výkričníkov, VELKÉ PÍSMENÁ, výrazy ako “škandalózne odhalenie”, “tomu neuveríte”, alebo obsahuje vyjadrenie, ktoré vzbudzuje odpor, hnev alebo strach? Zodpovedá nadpis článku jeho obsahu? Nečítaj len nadpisy článkov a nestaň sa šíriteľom dezinformácie!

Obrazová manipulácia

- Nie je to photoshop? Je obrázok použitý v správnom kontexte? Nie je to deepfake video? Nejde o výtvor umelej inteligencie? Buď ostražitý/á, over si obrázky pomocou vyhľadávača Google Images, všímaj si nedokonalosti, deformácie a nezrovnalosti!

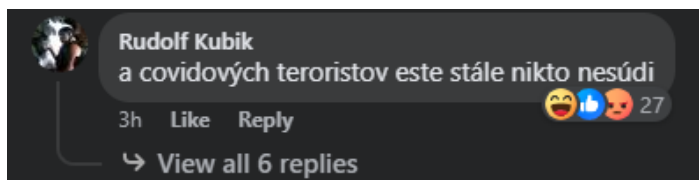
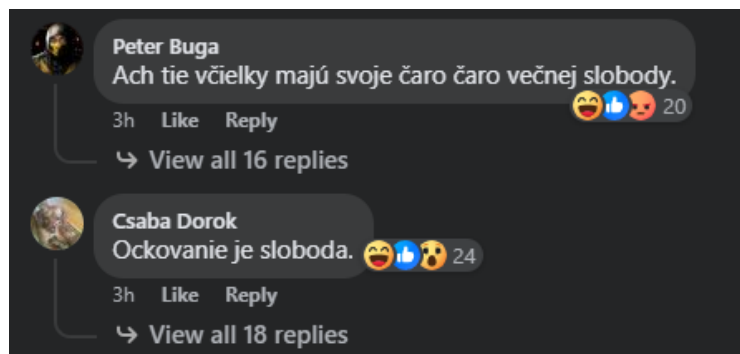
Mozog

- Vždy budeš skôr súhlasiť s takým článkom, ktorý len potvrdzuje to, čo si si už predtým myslel/a. Náš mozog hľadá skratky a snaží sa nájsť jednoduché súvislosti aj tam, kde nie sú. Pamätaj na to!

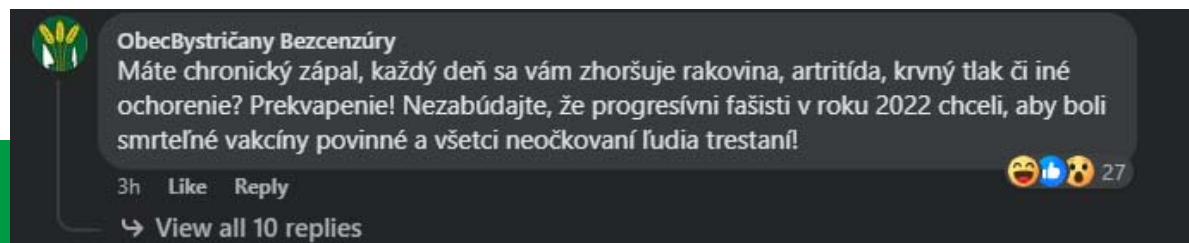

Argumentácia

- Má argument logiku? Je založený na faktoch a spoľahlivých zdrojoch, alebo emóciách? Je objektívny alebo vyjadruje len názor? Tvrdenie „to hovoria všetci“ alebo „je to môj názor“ NIE JE argument!

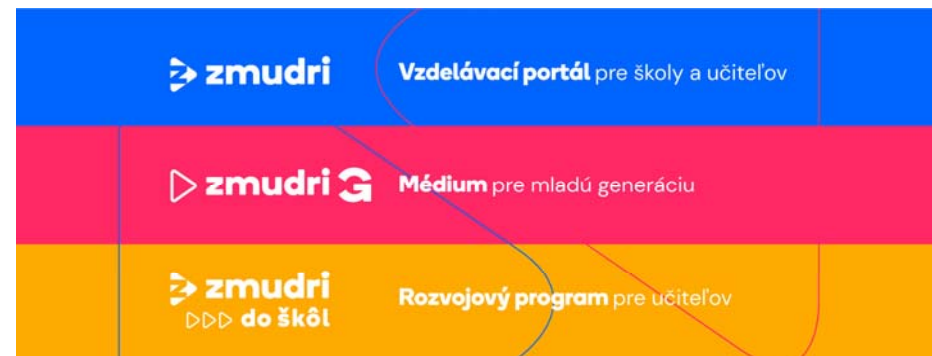

*športovec zomrel pri autonehode

Strach, nádej a emócie

- Relevantné, seriózne a spoľahlivé spravodajstvo má informovať a popisovať fakty bez umelého vyvolávania emócií u čitateľa. Nezabudni, že emócie zabraňujú rozmýšľaniu a môžu skresliť zdravý úsudok!

#ZASTAVMEHOAXY

HOAXY &
PODVODY

Facebook Instagram HOAXY A PODVODY

KONŠPIRÁTORI.sk

Kvíz a diskusia

Krimi.uniza.sk

- Mediálna gramotnosť => Otestuj sa

1. Vytvorte dvojice. Nájdite tému, na ktorej sa nezhodnete.

Očkovanie, chemtrails, vojna na Ukrajine, útok na dvojčky 11. 9. 2001, svetovláda mocných/iluminátov, Andrew Tate, koho voliť?, LGBTI, farmaceutické spoločnosti, ...

2. Nech rozpráva najprv jeden, nech podá svoje argumenty. Neprerušuj ho, pozorne ho počúvaj, nech povie svoj pohľad na vec.
3. Vymeňte svoje pozície, druhý reaguje na argumenty prvého a dáva otázky (Čo si myslíš...? OK, a ako vnímaš...?).

Email: liska36@stud.uniza.sk

Instagram: [brano_lisak](#)

Ďakujem za pozornosť

